

39.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE

DYSENTERIA

QVAM

FAVENTE SVMMO NVMINE

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PRÆSIDE

DN. FRIDERICO HOFFMANNO

ACADEMIÆ ET ORDINIS MEDICORVM SENIORE
ET h. r. DECANO

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
MORE MAIORVM RITE CAPESSENDIS

Ad d. Miji MDCCXXXIV.

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI

SVBICIT

AVCTOR

ANDREAS SOTERIVS

CIBINIO-TRANSILVANVS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ

Typis IOH. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.

DYSENTERIA

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

DR. FRIEDRICH HOFMANN

ACADEMIAE ET URBI MEDICINAE SENONAE

LIBER PRO GRADU DOCTORIS

AVCTOR

AVCTOR

LIBERÆ REGIÆQVE
CIVITATIS
CIBINIENSIS.
QVÆ
IN TRANSILVANIA EST,
P R O C E R I B V S
E T
P R I M I C E R I I S
I N C L V T I S A T Q V E G R A V I S S I M I S ,
V I R I S
I L L V S T R I , G E N E R O S I S , S P E C T A B I -
L I B V S , N O B I L I S S I M I S , A M P L I S S I M I S C O N -
S V L T I S S I M I S , I N T E G E R R I M I S , P R V D E N -
T I S S I M I S E T C I R C V M S P E C T I S
D O M I N I S , P A T R O N I S , M O E C E -
N A T I B V S E V E R G E T I S ,
A T Q V E
F A V T O R I B V S ,
S V M M O H O N O R I S E T O B S E Q V I I C V L T V
S V S P I C I E N D I S ,
N E C N O N
F R A T R I S V O A E S T V M A T I S S I M O
D I L E C T I S S I M O
H A N C D I S S E R T A T I O N E M I N A V G V R A L E M M E D I -
C A M S A C R A M E S S E V O L V I T
A V C T O R ,

LIBER REGIUS
CIVITATIS
BIBLIOTHECAE
IN TRANSYLVANIA
PRINCIPALIS

PRINCIPALIS

ILLUSTRISSIMO
LIBER REGIUS
SPECTABILISSIMO
PATRONO
MORC...

AVCTOR
LIBER REGIUS
CIVITATIS
BIBLIOTHECAE
IN TRANSYLVANIA
PRINCIPALIS

DISSERTATIO INAUGVRALIS
MEDICA

DE

DYSENTERIA.

PROOEMIUM.

Quum nuper inter familiares sermo incidere de copia ingenti dissertationum medicarum, quæ intra non adeo longum tempus in Germaniæ Academiis prodierunt: non iniucundus sermo tandem in illam quæstionem recidit, vtrum vtilius illi operam collocauerint, qui de rebus frequentissime occurrentibus disputando ingenii vires periclitati fuerunt, an isti, qui themata rariora, & minime ab aliis tractata subiecerunt examini. Erant, quibus videbatur, non esse recoquenda, quæ toties iam cocta &

A 2

conco-

concocta sunt: adeoque operam ludere, qui de epilepsia, febribus, aliisque argumentis, quæ proxime a doctissimis & excellentissimis viris in arte Machaonica tractata fuerunt, vellet differere: quum fieri non posse videatur, vt quicquam noui proferatur; aut si quis nouum quid afferat, videndum esse an consultum sit, ea sollicitare, quæ bene posita, & pro ratis ac firmis sunt accepta. Idemque existimabant longe optime fecisse, qui nondum in cathedram prius allata primi omnium proposuerunt: eandemque legem scribendam candidatis putabant, vt specimina inauguralia edant publice ventilando illa argumenta, de quibus nondum alius esset commentatus; aut saltem de illis disputando, quæ in nostra patria & eruditorum lingua nondum essent pertractata. Meam rem maxime agi intelligebam, qui in eo tunc eram, vt decernerem quodnam eligendum esset thema inaugurale. Occurrebant non pauca, de quibus mihi non constabat, quod in Germania dissertationibus academicis sint protrita. Sic *oleum caieputæ, camanga & limonprutti* famam nuper consequuta, expectant præconem: nouum dysentericum *Simarouba* forte propediem inueniet laudatorem Latinum, cui gratulabimur, si experientiæ in plurimis respondentis robore hunc corticem commendauerit: vt & aliud *antidysentericum nouum Americanum*, nuces videlicet rugosis albicantibus striis variegatæ, iam satis diu expectant virtutis suæ disertum interpretem. Quid dicam de *placentis Catacambrae, corticibus Jubaba*, ancipitis periculi pleno semine Mexicano *Sabadelli*, gummi, an resina? *Kikekumalo*, balsamo *Rackasira* & compluribus aliis exoticis, quæ digna nostratium medicorum curiositate videntur,

vt

vt æque ab omnibus noscantur, ac alia per doctas commentationes in familiarem officinarum vsum deducta. Equidem vt cupide legam, si quis certa, quæ nos doceat, de talium veris viribus & recto vsu habuerit: ita imparatum me ab illis copiis, quæ ad hanc rem requiruntur, agnoui, planeque consultius existimaui si in illis subsisterem, vbi se maior ad certam cognitionem perueniendi facultas offert, & vtilitas non minima, si recte cognita perspicue proponantur. Circumspecti itaque argumentum aliquod, de quo scribere tentarem, præticum: quumque dysenteria multis hominibus infestæ, nec paucis funestæ sint; de hac potissimum commentari volui, quum & ipse, quod Plato ad medicum perficiendum inprimis vtile iudicat, grauitè illo morbo aliquando laborauerim, & inter non paucos eodem correptos versatus fuerim. Huius itaque veram indolem, causasque scrutari, quæque ad vincendum illum faciunt, conquirere & concinno ordine exhibere annisus sum. Noua non promitto, satis quippe habiturus si vetustæ experientia vestigia diligenter legere & veras rationes assequi licuerit.

§. I.

Dysenteriam, nomine à Græcis accepto, dicimus illum morbum quem Latini *tormina* vocarunt, teste amplissimo & tersissimo Romanae medicinae scriptore CORNELIO CELSO *Libr. IV. cap. 15.* cui bene conuenit SCRIBONIVS LARGVS, qui & torminum nomine alias vritur, & §. LXXXV. dysentericos esse torminosos, tanquam interpres docet. Græcum

*Nominis
consideratio.*

A §

nomen

nomen retinet CAELIVS AVRELIANVS, quo & ipso CICCERO aliique Latinæ linguæ auctores vsi sunt. *Terminosum* vocant illum, qui torminibus laborat, aut qui ad illam passionem valde proclivis est. Videntur *tormina* a *torquendo* dicta, vt Græce *επιφοει*, a verbo *επιφειν* quod etiam torquere valet. Græci nominis etymologia a *δυσ*, quod in compositione prauitatem notat, & *εσλεγον* *intestinum*, facile patet: eam Cælius Aurelianus sic explicat: a difficultate officii passio nomen accepit dysenteria. *Morb. chron. Lib. IV. cap. 6. pag. 524.*

§. II.

de homonymia.

Dysenteria nomen satis quidem constanter vni morbo tribuitur: videtur tamen aliquando etiam homonymice poni pro diarrhœa. Sic HIPPOCRATES *Epidem. II. Sect. VI. p. 710.* meminit *δυσεντερις αἰμα δδύνης*, *dysenteria doloris expertis*: quod manifestam contradictionem inuoluere videtur, nisi intelligas diarrhœam, seu profluuii alui id genus, quod neque sanguinolentus habet excretionis, neque dolorem, nisi forte tolerabilem & fugacem: ita doctissime ad illum locum differente JO. ANTONIDE VAN DER LINDEN *Select. medic. VII. §. 65.* cum quo sere conuenit Celeberrimus D. D. HERMANNVS BOERHAAVE *de cognoscendis & curandis morbis aphor. 963.* quando dysenteriam blandam subcruentam biliosam laudat.

§. III.

Definitio verum.

Morbum hunc non vno modo definiunt scholæ medicæ proceres. GALENVS *in definit. med.* hanc tradit: Dysenteria est intestinorum vlceratio cum inflammatione, cruentisque ac fæci similibus secretionibus, aut strigmentis, cum morfu & dolore alui atque intestinorum. Huic non incongrua docet ARETAEVS *Chron. pass. II. cap. 9.* quando dysenteria

téria: vlcera intestinorum aperte tribuit. Apertius vero etiam ALEX. TRALLIANVS *Lib. X. cap. 1.* (secundum Guinch. Andernaci dispositionem *Lib. VIII. cap. 7.*) ita scribit: veteres dysentericos illos vocare consueuerunt, in quibus neque iccur est affectum, neque alia quardam particula, quæ morbum hunc efficiat, sed ipsorum tantum intestinorum exulceratio existit: quæ si negligatur, vlcera depascencia, interdum putredinem quoque generare solet, & interitus periculum ægro inducere. Et PAVLVS AEGINETA *Lib. III. cap. 42.* Dysenteria, inquit, est exulceratio intestinorum. Cui tandem aperte accedit CORNELIVS CELSVS *l. c.* qui intus, inquit, intestina exulcerantur. Neque aliter Arabes & ab his deducti viri, qui medio æuo vixerunt: ex quibus paucos adduxisse sufficiat. Sic JOANN. ANGLICVS Sæculi XIV. scriptor in *rosa Anglica pag. m. 430.* dysenteria est fluxus ventris humoralis cum excoriatione vel solutione continuitatis intestinorum. Cui addimus *lilii medicine auctorem BERNH. de GORDONIO* qui fluxum esse sanguineum cum excoriatione & vlceratione intestinorum, docet *prædic. V. cap. 4.* Atque ANTON GVAINERIVM qui fluxum ventris ab hepatis venarum disruptione aut intestinorum substantiæ rasura, seu vtrisque prouenientem edicit. Atque hi omnes in eo conueniunt, quod exulcerationem seu continui solutionem in intestinis agnoscant, indeque dolores, strigmenta, deiectiones sanguineas tandemque purulentas, & fetidas deducant. Febris inflammatoria rationem vnus tantum GALENVS habuit, idque in vnico loco quem adduximus ex non indubia genuinitatis libro: quum etiam alii, qui ipsum maxime sequuntur, veluti JO. GORRAEVS in *Defin. med.* quasi eius mentionem huc non pertinere crediderint, omnino de febre sileant: quum Cicero tamen ex hominum

minum non medicorum iudicio, propterea a dysenteria abesse iudicatus fuerit, quod ipsum sine febre conspexerint: *epistol. famil. VII. 26.*

§. IV.

Definitio methodicorum. Longius ab his abit CAELIVS AVRELIANVS *tard. pass. IV. cap. 17.* quando dysenteriam definit *intestinorum rheumatismum cum exulceratione.* Quid rheumatismum dicat hic auctor, cognoscere licet ex *tard. pass. Lib. II. cap. 7.* ubi superantem defluxionem, id est vehementiorem, quam in catarrhis adest, eum definit. Sed non valde immorabimur huic auctori, utpote cum omni methodicorum schola liberius artis vocabula ab antiquis accepta in alium sensum adhibenti. Inferius tamen ad illum commode revertentur.

§. V.

Definitio recentiorum. Recentiores auctores, magis quam veteres illi, respiciunt ad inflammationem. Sic ZWINGERVS in theatro praxeos *pag. 342.* definit *intestinorum, imprimis tenuium, hinc & crassorum inflammationem, atque exulcerationem cum deiectione frequenter cruenta, purulenta, acerrimo ventris dolore ac torminibus, nec non tenesimo molestissimo, nunc cum febre continua maligna, nunc sine eadem hominem affligentem.* Neque alia via incedit Celeb. D. D. BOERHAAVE, quippe qui omnem dysenteriae doctrinam eo capite absolvit, quo intestinorum inflammationes pertractantur. Si quid video, vnus vir magnus & in obseruando maxime tam sedulus, quam accuratus, THOM. SYDENHAMVS effecit, ut ad morbi huius naturam inquirendam maior industria conferretur. Hic enim consideratis multorum annorum se se mutuo consequentium epidemiis morbis, & in his dysenteriae etiam diuersissimam faciem contemplatus; illud quidem in genere didicit, febre esse hunc morbum sui generis, in intestina introuersam,

trouersam, hoc est inflammatoriam: & varias enasci dysenteriarum species, perinde ut sunt variolarum & epidemiorum aliorum diuersis constitutionibus propria, nec vnquam accurate secundum omnia conuenientes cum progressorum annorum epidemiis: vide *Opusc. Sect. IV. cap. 3.*

§. VI.

Superesset, ut nunc daremus definitionem dysenteria. Cum vero morbi proteiformis & multiplici facie incedentis difficillima sit definitio; inharebimus illi ex b. D. D. ZWINGERO allatae, potiusque dabimus operam ut historiam eius ex optimorum virorum obseruationibus contractam, ob oculos ponamus. Exoritur autem populariter, atque rarissime sola conspicitur. Tempori adstricta est, & mensibus Julio, Augusto & Septembri ita inharet, ut vix extra illos aut emicet aut ulterius perduret, nisi tempestatum ratio valde sit inuersa. Rarum est admodum, teste SYDENHAMO vnum fortasse aut alium videre, quem hic morbus tempore veris incessat: memoratque D. D. GOHLIUS vnicam sibi visam fuisse puellam, quae mense Decembri eadem correpta fuit, sed minime pertinaci & continetia quiescens & calida facile superabili. Quo magis hyems accedit propius, eo certius hic morbus cedit: quoque magis ad occasum vergit, eo magis in dies a ferocia remittit, atque ut SYDENHAMVS loquitur, crassa ac humoralis redditur. Magis vulgatur ferociusque defauit, vbi in multitudinem hominum frequentes vrbes inhabitantium, aut castra militum incidit, praesertim nec optime locata, nec necessariis praesidijs ad victum commodum instructa, quam in pagis aut locis editioribus, quo non facile peruenit, nisi contagio transferatur.

Historia morbi.

B

§. VII.

§. VII.

*Diuerso
schemate
ingruit.*

Non autem omnibus vno eodemque modo ingruit. Quibusdam, qui se fructibus horæis intemperantius ingurgitauerunt, præsertim præcocibus, aut nondum satis mature percoctis, illisque superingesserunt potus non optimos, vappidos, aut fermentescentes, superueniunt cardialgia, inflationes, motus vomitorii, flatus superius cum ructu & inferius utrobique cum leuamine, erumpentes. Venter ac intestina vehementer dolent, inflantur & distenduntur, febris accedit cholericæ. Si quid vomitu difficillimo emoliantur, spumofum & biliosum est, colore saturate viridi: qui vomitus subinde recurrit, neque tamen leuat pro ratione. Atque talis fuisse videtur cholera ista epidemica, quam describit SYDENHAMVS *Sc&L. IV. cap. 2.* quæ intra hæc toto anno mansit, nec ad deiectiones peruenit: planeque credo huius generis fuisse illam febrem quæ MDCCXXVIII. per Voiglandiam & Franconiam ac Palatinatum superiorem mense Julio & Augusto frequentissima grassabatur, multoque ad mortem ducebat, passim succedente demceps vera dysenteria deiectionibus ordinariis conspicua. Aliis illico a prægressis talibus, sed & multis circa illorum culpam, cuius meminisse possint, exoritur laxitas alui, vt & frequentius desiderare cogantur, & liquida deiiciant tanquam diarrhœa simplici laborarent: sed accedunt mox torsiones abdominis, & sedis quasi morsus, qui indies inualescunt, & tenesimum intolerabilem producant. Hæc inter debilitas, tandem verus languor subrepunt, appetitus prosternitur, materia tenuis albuginea mucosa subflaua & olens deiicitur, sæpe sine stercoribus: quibus aliquando verorum stercorum depositio sine dolore interponitur. Mucosis interspersæ sanguinis striæ vituntur; non raro sanguis dilutus instar carniū lotu-
ra:

ra: quin interdum sanguis sincerus, modo nigricans, modo floridus plus minus copiosus.

§. VIII.

Quibus mediocris est morbus, illis orthostasiam feruare sic satis licet, quamuis a commotionibus febrilibus neutquam immunes sese sentiant. Sed saepe praesertim ubi circumfusulus aer plus inquinamenti suscipit, & corporibus communicauit, febris dysenterica continua maligna, periculi plenissima, accedit, cum virium prostratione maxima, aphthis, delirio iuncta, quae morbum seipso longe faciunt magis & grauem & periculofum. Sitis vrget per totum morbi decursum: sed potus actu frigidus manifeste eos laedit: vt & frigus externum ano admissum tenesmi ferociam insigniter intendit. Quoque magis quisque sibi ab admissione aeris cauere, & lecto semet leuandi necessitate superfedere potest, eo mitius omnia decurrunt, celeriusque ad finem optatum deducuntur, quem aliqui altera hebdomade vertente, alii vertente mense demum consequuntur. Haud tamen pauci succumbunt, quibus vel grauiore morbi causa copiosius inhaeserunt, vel curatio nimis dilata, vel peruersa omnino adhibita fuit, vel febris maligna dysenteriae comes exitium attulit.

*Diuersitas
in statu.*

§. IX.

Diximus superius in omni dysenteria per se adesse inflammatoriam intestinorum diathesin, adeoque febrem esse sui generis: sed aliquoties fieri, vt ad illam accedat febris quaedam acuta, maligna, insidiosa, ad hemitritaeorum indolem accedens, obseruante LINDANO apud GOHLIVM pag. 234. laudato. Haec febris vt se plerumque comitem praebet dysenteriae, citra tamen deiectiones in aliquibus deprehenditur: iamque cessantibus, appetente frigore brumali,

*Dysenteria
differentia.*

deiectionibus & torminibus, perdurat, quin aliquando maiores vires sumit, & cum variolis ac morbillis subsequenti- bus vicem mutat. Hac observatione nititur valde notatu digna differentia dysenteriae simplicis & benignae, eiusdem- que complicatae ac malignae. Distinguitur etiam excretae materiae ratione in albam, quae tantum materiam mucidam & viscidam, cum grauisimis torminibus emolitur, & rubram seu sanguinolentam, quae priori plerumque longe minus gra- uis & periculosa cognoscitur: nisi illico magna sinceri tan- guinis copia prodit: quippe quod sine maiorum valorum insigni erosione fieri non posse intelligitur.

§. X.

*De sede
morbi.*

Sedem seu subiectum huius morbi facile deprehendimus intestinorum canalem, qui in tenuia & crassa intestina diui- ditur. Sunt auctores qui sollicitè & ad vnguem definire au- dent, an in solis intestinis crassis, an vero simul etiam in te- nuibus ille subsistat: enimvero tam accuratissimam coniectu- ram facere vix licebit. Nam si ut deinceps videbimus cau- sa epidemica, quae per esseulenta potissimum potulentaque corpus subeunt, ad morbum producendum valent: facile cognoscitur totum tractum hic debere pati non excluso ven- triculo ipso, quem in hoc morbo non immunem labis esse posse grauisime docet Illust. Dom. PRAESES *Med. rat. system. Tom. II. pag. 117. 118. §. 13. schol.* Quae vero illarum in pro- gressu mali magis passa & exulcerata fuerint, ex sede doloris, & excreti sanguinis colore praecipue cognoscere iubent. Nam si tormina umbilicalem regionem acriter vexant, aut supra umbilicum defauiunt, tandem subsequente deiectione, tenuia potissimum pati cognoscimus: si tractum coli sequun- tur & per latera abdominis exeurrunt, citoque stimulus de- iiciendi subsequitur; suspicari de crassis licet. Itemque si
sanguis

sanguis floridus, tenuis prodit, ex loco proximo venire eum vero est simile: si vero nigricans iamque obsoletus excernitur, altio rem scaturiginem prodit.

§. XI.

Sed non intestina tantum vitium hic fouere, sed ad vasa & capsulam bilis, forte etiam pancreas, illud excurrere, multa fidem faciunt. Nam non solum sectiones dysenteria mortuorum testantur folliculum bile caruisse, & loco eius materia inerte quasi chylosa repletum fuisse: verum etiam illud confirmant successiones morborum: quippe sapissime videmus, dysenteria popularibus iam cessantibus, multos succedere icteros, eosque valde contumaces, & in ipsa curatione ea, quæ bilem suppleat, operæ haud exiguum pretium facere deprehenduntur. Porro mesenterium hic multum affici docent facti in ipso, & post mortem inuenti magni abscessus, qui sæpe vicinas quoque partes putredine infecerunt, & corruptam materiam, facto in lumbis abscessu, excluderunt. Quin totam humorum massam vitio insigni corruptam esse, docemur ex eo, quod matres & nutrices labem per lac communicant sugenti proli. Notabilis in hanc rem legitur obseruatio Illust. BRVNNERI A. N. C. Dec. II. Anni 6. pag. 392. vbi referur de femina lactante, quæ amissa prole, quo lactis copiam minueret, catellum mammis exsurgendis adhibere cogebatur, quo mox conuulso & mortuo, iter, itemque tertius, adferebatur, eodem fato extinguendus.

*De partibus
simul labo-
rantibus.*

§. XII.

Progredimur ad causas dysenteria indagandas. Patet autem eam esse quarendam, quæ morbi phænomenis, quantum fieri potest, sufficienter explicandis inseruiat, & præcipue rationes popularis grassationis, facilisque per contagium

*De causa
dysenteria.*

tagium propagationis animo subiiciat. Quod quam sit arduum & difficile in omni popularium constitutionum genere, iam diu est agnitum a viris maximis, quos non pudit aperte profiteri, se plane ignorare, qualis illa sit aeris dispositio, a qua morbificus hic omnis apparatus promanat. Sufficiet itaque nobis illud comprobasse, quo pacto sese exserat & manifestet commune vitium in aere oberrans, & cum illo ad plures simul vno eodemque tempore transiens. Illud autem satis clarum existimo intuenti, quam certa & definita morbus seruet tempora, intra quæ venire & discedere solet: quibus solis causæ illæ, quæ alias alui fluxus inducere simplices solent, eam naturam torminosam induunt, vt dysenterix veri nominis enascantur, quin ad illos quoque propagentur, qui nihil causarum illarum remotarum in se admiserunt. Accedit eo, quod multi sæpe anni transeant, quibus homines nulli omnino dysenteria corripiuntur, quantumuis non abstineant illo victu, qui alio tempore omnem exorta dysenterix culpam sustinere debet,

§. XIII.

De aeris vitio & diarrheesi caustica maligna.

Illustre decus Italiae LANCISIVS in doctissimo, quod de noxiis paludum effluviis reliquit, opere institutis experimentis pluribus illud vero reddidit simile: salis caustici animalis naturam æmulari illud miasma venenosum, quod epidemicos morbos malignos super regiones amplas longe lateque diffundit: illiusque originem etiam atque per complures gradus incrementum & intensionem ostendit. Idem argumentum solidissime, & vt omnia solet, perspicue tractavit Illust. Dom. PRAESES, patronus & præceptor meus perpetua pietate colendus *Med. System tom. II. part. II. cap. 4.* Atque vt fidem Viro perspicacissimo habeamus, facit erosio- nis, tamquam a sale caustico animalium, vt cantharidum, conspi-

conspicuis euentus in ore, faucibus, intestinis. Enimvero nondum inde cognoscimus, cur ceteri morbi populares, perinde vt dysenteria, numquam sibi per omnia similes, diuersis annis obseruentur: vereque dixisse SYDENHAMVM comperimus: quisquis ille fuerit, qui in se receperit hæc omnia & multifarias naturæ operationes indagare, partim magnis ausis excidet, neque voti per omnia compos reddetur.

§. XIV.

Si tam parum cognosci natura huius miasmatis a nobis potest; proinde tamen non inutile est, ante oculos illud crebro habere positum, & confid rare, quam halituosum, tenuissimum & ab omni crasso conceptu remotum atque alienum sit, quod tantas turbas excitat: quo animus auertatur a querendis fortioribus & impetuosis medendi modis, qui morbi indoli non quadrant. Idem cognitum reuocabit nobis in memoriã obseruationem ad omnes epidemios morbos pertinentem: quod vbi primum e naturæ sinu emergunt & exsiliunt, principio magis spirituoso ac subtrili inhaereant, quam vbi iam adoleuerunt: quoque magis ad occultum vergunt, eo magis in dies crassi atque humorales fiunt: ex quo consequitur, nihil magis ad leuandum morbum facere, quam quod inuoluere halituosum istud, & incrassare valet, vt ab excretoriis capi & foras eliminari possit. Sed de his deinceps dispiciemus. Nunc pauca addimus de contagio, seu illo modo, quo morbus hic ex corpore affecto ad sanum propagatur, si vel eodem lecto decumbat, vel alias ita prope cum ipso versetur, vt effluuia ab ægrotante in aerem circumfusum emissa, alterius sani corporis poros subeant, perque illos in humorum massam delata, similem motum corruptiuum inchoent & propagent. Tale quid fieri non potest,

*Popularis
grassationis
causa.*

potest, nisi materia exhalans sit maxime actiuæ & halituosæ indolis: quo ipso ad communem ideam illius maligni epidemii, in hoc quidem morbo facile referri potest.

§. XV.

*Modus quo
in intestina
agit causticum
aeris
vitium.*

Esse hoc miasma causticum, per ærem in corpus delatum, indolis eiusmodi vt in humoribus intestinalibus motum fermentatiuum, irritatiuum & solidas extremas fibrillas nervorum atque vasculorum, a quibus tunica villosa constituitur, arrodentem producat, docet tormentorum vehementia, atque mucosa spumida deiectio, cui in progressu morbi strigmenta & carunculæ intermiscuntur cum sanguine, qui per arrosa effluxit. Illa dolorum vehementia ex eo potissimum provenit, quod nerui, sensu acutissimo præditi, vellicantur: vnde constrictio spasmodica ad propinquas partes, ductus bilarios, mesenteriumque producitur, sicque biliorum ductuum quasi scaturigines constringuntur, vt secretio laudabilis cesset; ductus autem hepatici, cum cystide crebrius constricti exprimunt omne, quod continuerant, fellis; vnde non mirum, si longo tempore, antequam ille spasmus cesset, defectus bilis variis indiciiis cognoscitur. Bile ad chylum laudabilem conficiendum tam necessaria, nunc cessante, chyli confectio cessat: cumque omne mesenterium atrocem spasmorum vehementia sustineat, fieri non potest, quin chyli, lymphæ, sanguinis vasa omnia, toties arctissime stricta, motum humorum valde impeditum, sæpe interruptum & peruersum experiantur: vnde ad inflammationem aut scirrhosam indurationem via paratur: per partes autem iam exulceratas tanto magis elabitur, quicquid a progressu impeditum est.

§. XVI.

*De ceteris
dysenteria
causis.*

Venimus tandem ad considerandum ea, quibus a paulo vetustioribus scriptoribus omnis fere culpa dysenteriaë adscri-

pta

pta est. Ita videmus frequentissime accusari fructus horæos, modo omnes, modo certos, vt pruna cerca s. flaua, mala Armeniaca, persica, melones, pepones, olera, acetaria, cucumeres, uvas etiam & mustum, aliosque potus fermentescentes, non probe fermentatos aut vappidos. Et sane certum est, sæpe visum fuisse, quod in illis, qui se talibus intemperantius impleuerunt, dysenteriarum epidemiarum ortus primus emicuerit. Enimuero cum aliis annis non minus intemperantes circa talium usum videantur homines, plebei & pauperes, facile cognoscitur causam adæquatam dysenterix hic non inueniri. Facile largior, diarrhœis induendis talia sufficere, in quibusdam etiam cholera: nisi autem vniuersalior causa in aère obuersans accesserit, ad dysenteriam producendam minime valet. Tali accedente, & per rorem ac pruina in fructus & olera insinuata in subiecto cetera ad morbum suscipiendum comparato plus omnino valent, quam ex sua natura potuissent. Idem iudico de purgantibus vehementioribus, ex quibus seorsim colocynthis adeo infamatur, vt quidam auctores miasma aëris causticum quod supra indicauimus, colocynthiacum vocare voluerint. Non nego vehementer agere colocynthidem minus prouide datam: sed si vniquam visa est vera dysenteria ab hoc purgante inducta, inde accidit, quod homini in constitutione tali aeris improuide data fuit. Nec parui nominis viri adamantem intro sumtum inter causas dysenterix ponunt, si scilicet non minutim tritus fuerit vid. ETTMULLERI *Colleg. Pract. cap. III. artic. 1. p. 150.* quod tanto magis miror, quum ab aliis minutissime pulverisatus pro dysenterix cura adhibitus fuerit, & tanquam optima aduersus illam laudetur antidotus vt refert **WORMIUS** in *Mus. pag. 103. vbi de adamante.* Equidem adamantem venenum esse, & dysenteriam immedicabilem inducere

C

inter

inter speculationis ludibria illo loco pono, quem gemmæ dignitas sibi inter ceteras merces pretiosas deposcit.

§. XVII.

Quid simplex aeris intemperies ad dysenteriam conferat.

Quemadmodum igitur victus vitia inter causas dysentericæ locum non maiori iure obtinent, quam quod corpora præ ceteris adfuscipiendum miasma acreum disponunt: ita sunt plures causæ, quæ subesse aut incidere possunt corpori, per se non tantæ, vt concitent morbum, cum aliis autem concurrentes, eundem citius inducentes, & seipso maiorem peioremque reddentes. Huc autem refero aeris quoad temperiem caloris & frigoris crebras vicissitudines, homini iam adfecto inuitabiles. Frequentissime hoc accidit militibus in castris degentibus, autumnò iam appetente, præsertim in Hungaria & Italia, quæ regiones ad meridiem propius positæ magnos interdiu ætus tolerant, noctibus autem, utpote longioribus, quam in his terris, refrigerationem & magis sensibilem & longiorem perferunt. Eam vero, qui euitare, sibi que æquabilem, ac temperatum calorem procurare nesciunt, utique grauissime ab hoc morbo vexantur ac difficillime mortem effugiunt. Frigus enim superficiem corporis densat, porosque occludendo distillationem halitusosæ materiæ interruptit, ac supprimit: vnde humores omnes tanto magis ad intestinorum canalem ruunt, ibique morbi ferociam intendunt.

§. XVIII.

Quid aer insuper corruptus faciat.

Neque solum intemperies aeris in corpora per vices agens morbum sensibiliter intendit, verum etiam illius impuritas, & nebulosa, humida constitutio. Impuritatem dico, quando in proximo adsunt, quorum effluuia noxia atmospheram replent, vt aquæ stagnantes atque corruptæ, corporum putrescentium copia, excrementitiorum sordium multitudo; quæ singula quando intra aeris poros recepta, corpori

corpori iam antea morboſo allabuntur, non ſolum beneficio, quod a puro aere accipitur, illud priuant, verum etiam nouam malignitatem adferunt, quæ febrem accendit admodum malignam, quam caſtrenſem vocamus, ad petechias imprimis ſpectantem. *Conf. Illuſt. Du. PRAESIDIS Med. Syſt. Tom. II. Part. II. cap. 3.* Hinc plane deploranda ſit militum maxime conditio, quibus tunc vel prudentiſſimus, & per omnia verſatiſſimus medicus vix ſatis conſulere poteſt, tantum abeſt, vt ſalutem afferere poſſint, in quorum manus plerumque incidunt, medicaſtri, tonſores, agyræ; quam calamitatem, ſi quisquam alius, diſerte expoſuit TOBIAS COBERVS in obſeruationibus caſtrenſibus.

§. XIX.

Morbum ſeiſo grauiorem reddi, quando plura *Actiologia* deficiunt, quæ ad ſupprimendum vincendumque cum *ſymptomatum* initio valebant, intelleximus. Videamus nunc quo pacto ipſius ſymptomata augeſcant, & nouas læſiones inducant. Halituoſum miaſma indolis cauſticæ animalis, eroſiuum, in inteſtiniſ facit acres dolores, & fibrarum contractiones, ſeu ſpaſmodicam tere conuulſiuam ſtricturam. Sub hac conſtringuntur excretorii apices tunicam villoſam conſtituentes, eadem lege, qua in exteriori ſuperficie ita conſtricta, pori clauduntur. Idem ſi fiat in externo habitu, vt ibi nihil prodeat, ob frigus externam ſuperficiem conſtringens, ex ordinaria naturæ lege feruntur humores ad interiora. Sed & hæc arcte conſtricta exitum non permittunt, ſaltem non facilem, æquabilem, & perpetuum: hinc cellulôſa tunicarum inteſtinalium ſpatia, quæ recentiorum anatomicorum induſtria conſpicua reddidit, detenta acri halituoſa materia inſtantur, replentur, in tumorem attolluntur: qui ſi non reſoluatur, vt incluſæ materiæ exitus fiat, collecta ſenſim maiori

maiori quantitate abscessum ibi format: torminosa autem fibrarum agitationes, & quasi affricus mutui in musculari tunica, tandem vi exprimunt aliquid, ipso diuturno attritu consumta & perrupta villosa tunica, per miasma causticum iam antea arrosa, vnde exulcerationis initium. Hoc, ni fallor, intuitus NICOL. PISO *de morbis cognosc. & cur. libr. III. cap. 15.* scripsit: *humorum acrium impressio ei similis est, quæ circa externam cutis superficiem contingit, a qua papule quædam feruide & exulcerationes perficiuntur.* Idemque voluisse videtur FERNELIVS, quando causam morbi dicit *acrem purgantemque humorem, qui non recta, sed per anfractus in intestina, vi quadam delatus & infixus, ea exulcerat & acrimonia rodit.*

§. XX.

*Consideratio
excretorum.*

Facta hæc exulceratio per ipsum torminosum attritum ex frigementorum deiectione cognoscitur, quæ valde similia videntur illi, quod laniones intestina repurgantes ab illorum interna superficie abradunt. Sed aliquando maiores quædam portiones prodeunt, vere carnosum quid apparentes, quod HIPPOCRATES *sect. IV. aph. 26. vt & CORN. CELSVS,* iam notauerunt. Forte hoc est, quod recentiores auctores intelligunt, quando tumefactas glandulas & morbi progressu separatas & eiectas commemorant: de quo, quid affirmem vel negem, nihil certum habeo. Suo glandulas PEYERIANAS ab inuentore dictas, ab eodem ostendi, quod facillime possunt exulcerari; sed quo pacto omnino separari & expelli possint non bene capio, ideoque rem totam de glandulis in medio relinquo.

§. XXI.

*De tenesmo
dysenterico
rum.*

Quando diximus acres dolores, qui fibras intestinorum lancinant, & agitationem ac quasi affricum mutuum produ-
cunt,

cunt, ad morbum grauiorem reddendum & exulcerationem producendam maxime valere, eodem ipso iam designauimus illum, qui in hoc morbo fere molestissimus est, tenesmus, seu perpetuam & implacabilem intestini recti ad desidendum stimulationem. In dysenteriis, nisi me omnia fallunt, idem, quod intestino recto, utpote tunicis crassissimis prædito, tam eminenter accidit, ceteris etiam superioribus intestinis inhæret, scilicet motus peristaltici expulsoꝝ exacerbatio & deprauatio grauissima, quæ ad exulcerationem pronouendam & augendam quantum valeat, ex dictis iam patet. Idem molestus motus non raro ad vesicam & vrethram propagatur: meminique casus ab Excell. D. D. SCHVLZIO, fautore ac præceptore meo summa veneratione colendo, in prælectionibus pathologico-præcticis relati, de quodam viro acerbissimo funestoque tenesmo laborante, qui cum vrina expulit membranaceum quid, quod moneta Saxonica, quæ quartam grossi partem facit, magnitudinem æquabat, quodque accuratius per microscopia etiam consideratum, nihil aliud cognoscebatur esse, quam membranæ portio a vesicæ collo detrita.

§. XXII.

Atque hæc de pathologica dysenteria consideratione hæctenus dicta sufficiant. Progredimur ad signa huius morbi, tam illa, quæ efficiunt, ut ab aliis morbis, similitudine aliqua affinis, distinguatur, quam hæc, quibus de euentu eius vel salutari, vel funesto præmonemur. Et primo quidem dysenteria a fluxu quouis alui acri, bilioso, laborioso, per medicamentum incaute datum, aut incongruum victum concitato facile distinguitur eo, quod prægressa hæc examine diligenti reperiuntur, quouis anni tempore fit, & neminem, nisi sic errauerit, corripit, nec contagio propagatur.

De diagnosi morbi.

Videtur sane multoties dysenterix nomen adhiberi ad designandum quemlibet promiscue alui fluxum dolorificum & torminosum : quod facit, ut multa sit occasio aberrandi in curatione, de quo deinceps. Passio Iliaca acutum quidem tormentum habet, sed alui pertinaci strictura, & motu peristaltico inuerso, ac ad superiora faeces propellente, dignoscitur. Hæmorrhoides quoque torminosa tenesmoideis doloribus dysenteriam mentiuntur, sed extra tempus dysenterix proprium promiscue oboriuntur, & nihil spumidum, male olens aut vlcerosum emoliantur; sanguine etiam copiosius proueniente mitescunt: quum in dysenteria tanto fere augetur malum, quanto copiosius sanguis profluit.

§. XXIII.

De prognosi morbi.

Dysenteria tolerabilis & in suo genere benigna est, sub qua orthostadium qualitercunque seruant ægroti, nec febris grauiori cum insigni virium prostratione laborant. Mitius decurrit morbus ab ingurgitatione ciborum exortus, quam qui solo aeris infecti vitio aut contagio propagatus fuit. Nunquam non malum est aphthas oriri, & porum cum sonitu in ventriculum, tanquam aliquid graue delaberetur, descendere: deploratus est, cui tormina subito conquiescunt, languor tamen remanet, & si hæc iam lethalem adesse hinc cognoscitur. Carunculas secedere non optimum est, paucique, quibus hoc accidit, periculum aufugiunt. Appetitum manere, viresque non omnino collabi spem maximam præbent: sed extrema continuo algere, nunquam lætabile signum habetur. Qui inter affectos versantur, & initia mali illico supprimunt continuo adstringentium & anodynorum vsu, sæpe in febrem malignam petechialem, funesti fere euentus, semet differunt: talem casum, Excell. D. D. SCHVLZIVM in prælectionibus suis, nobiscum communicasse memi-

memini: si qui vero iam exortam dysenteriam nimis cito expugnant copiose ingestis adstringentibus, aliisque euporistis specificis creditis, insuper habita halituosi illius caustici emendatione & eliminatione, abscessus iuxta costas, aut in visceribus fiunt, aut ischiadici dolores graues exoriuntur, itemque articulares quod HIPPOCRATI *prædict.* II. §. XV. iam proditum a CAELIO AVRELIANO *chron. V. cap. I.* repetitur. Abscessus ex tali causa orti exemplum legitur in Illustr. FRID. HOFFMANNI *Med. Consult. Part. I. Dec. II. Cas. 9.* Quibus vero morbus recte percuratus desit, iis intestina firmiora, neque facile posthæc alui fluxibus obnoxia obstruantur: fereque a medicinis purgantibus minus facile mouentur: dosinque earum non solum aliis eiusdem ætatis ac constitutionis maiorem ferunt, sed maiorem etiam, quam ante morbum perpeffum iidem perferebant.

§. XXIV.

Videamus nunc, quid morbus hic, vt ad salutem decurrat, postulet, quasque indicationes medicus præfixas animo habere debeat. Redeunt autem eo omnia, vt I. materiale noxium, si in primo morbi principio vocatur, breuissima via eliminetur. II. Halituosum miasma inuoluatur, simulque intestina communiatur. III. Torminum ferocia conuenienti medicina infringatur & demulceatur. IV. Vt per omnia excretoria, quicquid humores infecit & subiit noxium, eliminetur. V. Vt bilis defectu commode suppleto chylosificationis negotium instauretur, viresque sustineantur. VI. Vt exulceratis intestinis prouideatur. VII. Vt ipsemet fluxus quamprimum rempessum est, tuisissima ratione compescatur. VIII. Vt febris malignæ accessoriæ ratio, per totum morbi decursum, secundum proprium ipsius genium, habeatur.

*Indicationes
curatoria.*

beat. Quo vero pacto singulis his scopis satisfieri posse existimem, deinceps ordine exponam.

§. XXV.

*Materiale
noxium eli-
minandum
vel per su-
periora.*

*vel per in-
feriora.*

Prima indicatio locum in illis tantum inuenit, qui passi fructibus horæis, aut oleribus, mox ab eorum usu male habere se sentiunt, & dysenteria tunc grassari solita primordia hæc esse verentur. Tali casu inprimis utilis est vomitus per hipecacuannham excitatus, qui in progressu morbi, & ubi iam ventriculo egressa est materia, parum valebit. Datur per se puluis recens comminutus: nam qui diu iam puluerifatus stetit, mirum est, quantum segnis in euacuando reddatur. Si parum operetur scrupulus vnus vel grana XXV. addatur secure granum vnum tartari emetici, quin, si debilior sit, & ex croco metallorum factus, etiam alterum. Ex ea coniunctione hic resultat fructus, vt peracto iam vomitu effectus diapnoicus magis sit vegetus, quippe qui maior ab antimoniata medicina, quam ab vlla vegetabili, obseruatur. Si assumtorum noxiorum partem maximam ad intestina iam descendisse cognoscimus, vnde vomitorio retrahi amplius non potest, laxantia commoda adhibenda sunt. Laudatur in hunc finem rhabarbarum in puluere datum. Eodem quoque faciunt pilulæ balsamicæ ad modum Becherianarum factæ, quibus tamen non admixtum esse debet extractum ellebori nigri, quippe quod tenebmo, si non adest, promte inducendo nimis efficaciter valet, vtrique, si aliquoties repetendus vsus fuerit. Præstat illis vel extractum cascarillæ, vel corticis huius puluerem admiscuisse. Atque hæc initio tantum fieri debent, & in illis, vbi, vt diximus, actu adeste cognoscitur materia noxia per cibos & potus illata. Diu autem inharere illis non est consultum; quoniam omnis methodus, quæ per aluum ducit, exclusioni diapnoicæ obicem ponit, sicque

ficque deteriorem ægotantis statum reddit. Clysteres etiam ex carminatiuis, se bene gerunt hoc initio, delatam ex superioribus intestinis saburram excipientes & quanto cyus ad exitum deducentes.

§. XXVI.

Vbi nulla necessitas, ab euacuatione curationem ordiri cogit, primum & principale in hoc morbo est, halituosum miasma inuoluere & incrassare, vt tanto facilius expelli & excludi possit. Id in omni morborum a contagio translatorum genere utilissime fieri, veteres iam satis probe viderunt, qui in talibus vel terrea quadam copiose dabant, vel poribus incoquebant virtutem talem possidentia. Antiquissimum exemplum præbent curationes præca variolarum & morbillorum, in quibus numquam non offerebant decoctum cicerum, lentium, pisorum bibendum: quod hodieque imitantur felices practici, quibus licuit rerum cognoscere causas. Idem voluisse sibi videntur illis ad malignos morbos compositis pulueribus, quibus bolum Armenam, terras sigillatas, rasuram eboris, cornu cerui, coquendo friabile redditum & similia terrea, porosa, & mucilaginem ex se dare idonea, copiose addiderunt: quamquam calcium quarundam atque adstringentium nimia in aliquibus quantitas adiecta reprehensionem apud nostros meruerunt. Dysenteria talia haud conueniunt, quæ adstringunt, sed potius, mucilage lubricant & inuolvente prædita. Dari hæc variis modis possunt: ex quibus vnum alterumue recensebo. Sitis plerumque eos valde vrget, potumque efflagitat. Talem parabis huic simul indicationi satisfaciendam ex decocto hordei cum cornu cerui rasato; huic adiciemus amygdalas dulces contritas vt emulsio fiat, quæ pauxillo aquæ cinnamomi sipe vino gratior & utilior fiet. Possumus eidem, vt

*Halituosum
miasma in-
uoluendum,*

D

indica-

indicationi quintæ satisfiat, admiscere vitellum oui: cuius polychrestæ potionis gratiam & vtilitarem sæpius laudem promeruisse in Excellent. D. D. SCHVLZII *pralectionibus pathologico-practicis* audiui, vt itaque de efficacia & virtute huius potionis tam a priori, quam posteriori satis convictus sum. Eodem respiciunt commendationes iam satis vetustæ taurocollæ & ichthyocollæ decoctis addendæ, vt & feminis lini & similia, vt pulueris tragacanthi, gummi arabici cum nucë moschata.

5. XXVII.

Vterius hoc ostenditur.

Illustris BRVNNERVS *Eph. A. N. C. Dec. II. Ao. VI. p. 302.* commemorat, aliquem operæ prærium fecisse in dysenteria epidemica exhibito fecalis tosti puluere cum vitello oui, mane & vesperi adsumendo. Ex intima artis, sed simplicis & naturæ, theoria desumptum est remedium, quod iam centum annis BRVNNERO id referente, antiquius esse didicit ex NICOL. PISONE *de morbis cognosc. & curand. libr. III. p. 274.* Sed quid centum annos memoro, quum prope bis mille effluerint ab DIOCLIS ætate anni, cui id genus curationis familiare fuisse ex veterum monumentis didici. Quidam, sed magis empirici, quam scholæ doctores, adhibent oleum amygdalarum dulcium cum rhabarbaro tosto expresso, idque ex cereuisia calida cum oui vitello bibendum exhibent. Lactis etiam vsum tantum non omnes probant. Et sane reprehendi non debet vllò modo, præsertim si ad coquendas pulres ex farina, segopyro, oryza, milio adhibeatur, hisque nutriantur decumbentes. Non est hic acidum coagularium, quod lac excludat, sed miasma halituosum salinæ erosivæ naturæ, quod a lactis pingui parte obtunditur, a caseosa inoluitur, a serosa diluitur & educitur. Hocque inritu indicatio-

dicationis illi etiam parti, quæ intestina communire iubet, satis fieri intelligimus.

§. XXVIII.

Tertia indicatio iubet torminum vehementiæ infringendæ ac demulcendæ conuenienti medicina succurrere. Plurimum detrahatur tormentorum magnitudini & ferociæ per tranquillam continentiam & frigoris admittendi cuitationem. Hoc impetrare in illis quibus commodum ministerium præsto est, possumus: sed in pauperculis ac militibus, qui castra sequuntur, difficilius hac parte succurritur. Etiam frigidi potus præfens est efficacia ad tormina augenda: quo ægrotis interdendum esse per se patet. Facit aliquid ad leniendos dolores infusum calidum theiforme seminis carui, itemque aqua leniter spirituosâ chamæmeli & millefolii: extractum etiam, imo simplex puluis corticis cascarillæ cum aliis antispasmodicis. Aliorum iudicio opiata utramque hic faciunt paginam, sed appropriatis alexipharmacis aut laxantibus debite miscenda. Ex medicamentis officinalibus, opium habentibus, sunt theriaca, quæ addita potiunculis diapnoicis a scrupulo vno ad drachmam dimidiam dari potest: pilularum de cynoglossâ granum vnum, duo, vel tria cum pulueribus mixta officium faciunt. SYDENHAMVS hic usum se profitetur laudano suo liquido, cuius guttas XIV. vel XV. in aqua quadam cardiaca adulto homini dedit; infanti vnus anni guttas duas: tenerioribus gutta vnica pulueri Marchionis adpersa pro pluribus etiam dosibus sufficit. Monendum tamen, ne nimis larga manu, nimisque crebro talia offerantur: longeque minus probandum esse, si quis integram curationem expectare ab iis solis veller. Etiam enemata hic faciunt effectum anodynum periculi omnis expertem. Lacti integro incoquantur flores chamæmeli, aut summitates anethi:

*Torminum
ferocia in-
fringenda.*

thi: colaturæ immisceantur vitelli oui duo. Aut iusculo carniū mucilaginoso flores nymphææ albæ & rosarum rubrarum incoquantur: addantur colaturæ iam tepidæ albumina duorum ouorum conquassata. Tenesmi solamen est terebinthinæ vncia dimidia oui vitello subacta, & inter enemata mixta: addi potest balsami Peruuiani tantillum: etiam seuum ceruinum aut hircinum, cum clysteribus iniectum, laudem meretur.

§. XXIX.

*Per omnia
excretoria
noxium eli-
minandum.*

Indicationi quartæ, vt per omnia excretoria quicquid humores noxium subiit, eliminetur, multum conferet toties iam commendata quies & cautela ne sapius surgendo blanda diapnoe tollatur & interpelleretur. Eandem excitare licet, si febris non magna adsit, mane exhibita dosi medioeri mixturæ ex essentiis pimpinellæ albæ, cascariellæ & millefolii concinnatæ: aut spiritus bezoardici, quo Illustr. Dom. PRAESSES vtiur, ad imitationem Buffiani facti, quippe vtilioris in hoc morbo, quem sapissime subsequuntur exanthematici affectus, ad quos medicinæ resinosis vegetabilium partibus imbutæ nimium quantum disponunt. Quidam pro arcano habent decoctum lumbricorum terrestrium, tamquam diureticum atque simul demulcens & paregoricum: quamquam reuera non tantopere initio mali succurrit, quam primo eius impetu iam fracto & imminuto operæ pretium facit.

§. XXX.

*Bilis defe-
ctus supplē-
dus.*

Bilis recte constitutæ defectus, facit vt ex assumtis etiam gelatinosis & optimis laudabilis chylus, sustentandis corporis viribus, bonique sanguinis prouentui maxime necessarius, minime paretur: vnde consequitur totum corpus defectum illum luere debere, & nec secretiones, nec excretiones rite succedere. Non hic amara pars bilis desideratur, sed omne benefi-

beneficium expectatur a saponacea coniunctiua: quam omnium optime supplet vitellus oui crudus, quem toties iam laudauimus. Neque inuenio ex omnibus aliud magis proficuum ad desideratum scopum. Ipsius bilis vitium corrigendum, iam tranquillis rebus, melius adgr. dimur, tuncque spasmodicam ductuum biliariorum stricturam tollentia tam interna praesidia, quam externa, vtilissime adhibebuntur. Fallor, an DIOCLIS, quem supra laudauimus, antiquissimi auctoris, remedium ex vitello oui cum pauxillo myrrhae vino bono dilutum dicenda est medicina scopo bilem supplendi commodissima: nam vini medicus vsus morbo huic accommodatissimus esse deprehenditur.

§. XXXI.

Sextae indicationi, quae intestinorum exulceratorum curam gerere praecipit, probe quidem iam succurrit modo laudatum remedium ex vitello oui cum myrrha: sed & alia huc quadrant, quae iam inter enemata iniicienda indicauimus. Seorsim laudem meretur succus ex contusis gammaris seu cancris fluuiatilibus expressus cum iusculis per os sumendus, & enematis addendus. Illae etiam pulues cum lacte coctae, addito nucis moschatae vel macis puluere, intestinis valde conducunt: quin ipsum vinum moderato vsu indulgendum, optimi traumatici partes implet. FABRIC. HILDANVS *libr. de Dysenteria cap. 9.* commendat linctum ex oleo amygdal. dulcium cum saccharo ad electuarii formam redactum, cui olei recentis ex vitellis ouorum expressi tantillum miscet. VALERIOLA *libr. III. obs. IV.* laudat medicamentum a femina quadam acceptum, quod mirabile vocat. Scilicet pomum integrum intus excauatum cera optima repletur, impositoque operculo prunis admouetur assandum, ut pomum ante cibum

Exulcerationis cura gerenda est.

bum evitare iubet, fructumque conspicuum in intestinorum vlcibus glutinandis ab eo expectare. NICOL. CHESNEAV magnis laudibus extollit decoctum radicis aristolochiæ rotundæ & foliorum ophioglossi, aut horum loco radicum consolidæ maioris cum vino albo factum, & saccharo ad gratiam edulcoratum, quod tamen per os potius assumendum, quam clystere iniiciendum commendat, tamquam spectatissimæ virtutis traumaticum huic morbo accommodatum.

§. XXXII.

Fluxus tutissima ratione compefcendus.

Vti ipsemet fluxus, quam primum tempestiuum est, tutissima ratione compefcatur, septimo loco videndum proposuimus. Illustris BRVNNERVS in *Ephem. A. N. C. dec. II. A. VI. p. 392.* illud quod requirimus, tempestiuum ita denotat: *Spon- te cessat excretio, postquam venenum aut abactum aut subactum descendit. Adeoque lapum stabulo includunt, qui adstringentibus hic certant: perniciosi autem sunt, qui purgantibus intestina lacerant, & inflammationem accelerant.* Quando itaque hoc tempus expectauimus, quod dierum numero vix præfiniri potest, sed ex cessatione dirorum symptomatum cognoscitur, vix indigebimus aliis remediis nisi quæ similia sunt præcedentibus, & intestinorum exulcerationi penitus consolidandæ inseruiunt. Nam ab illis spaciis, quæ valde sensibilia esse necesse est, recrudescere identidem dolores & tormina necesse est, quoties aliquid vel durum, vel quodcunque acre & salinum illa attingit. Veteres plurimum hic tribuebant lacti crebra chalybis candefacti extinctione medicato: quod JO. CRATO suspectum reddidit *libr. V. conf. 22.* cuius iudicio eodem quo steterunt PLATERVS & FABRIC. HILDANVS. Ipse CRATO plurimum tribuit pulueri tragacanthi, cum tantillo nucis moschatæ & corall. rubris. Pro tragacantho aliis placet gummi arabicum. In certa quadam

dam officina vidi tales pilulas contra dysenteriam: concharum præparatarum drachmas quatuor, adde gummi bdellii drachmas duas, tragacanthi drachmam unam, mastiches drachmam dimidiam, camphoræ gr XII. Dosis est drachma vna.

§. XXXIII.

Externis hic aliquando locus est, præsertim vbi interius *Idem per externa fieri potest.* tanta est sensibilitas, vt ab assumtis ad certa spacia peruenientibus irritatio manifesta dolorifica subsequatur. CRATO commendat emplastrum de crusta panis aut diaphœnicon: quibus addi, pro iudicio medici, possunt illa de baccis lauri & de hyoscyamo. Si vnguentum magis placet, illud, quod vocatur Comitissæ, idoneum erit. In casu desperato, vbi longo tempore nihil proficiebat in fluxu cohibendo, hoc profuisse euporiston percepi: cui recentis tam albumen quam vitellus, buryri insulli super ignem liquari sufficienti quantitate immittatur ac sine agitatione ad mediocrem duritiem frixetur: frixo insperge puluerem nucis moschatæ, ac calidum, vt ferre ægrotus potest, impone vmbilico. Effectus erat omni expectatione superior, & quum semel iterumque fuisset adhibitum, rem omnem ad votum peregit.

§. XXXIV.

Absoluimus quæ ad indicationes curatorias dysenterix *Quid ratione febris obseruandum,* pertinebant. Quum vero illa plerumque sociam habeat febrem acutam malignam, ipsa dysenteria periculosiorem; hæc quidem tractationem sollicitam, ex indole sua, postular, ne ægrotum iugulet. Indoles autem frequentissime est maligna petechizans, quæ nihil patitur exagitari, sed blanda inuoluentia miasmatis sui halitiosi requirit, cum excretionum libertate & perpetuo successu. Bene igitur conspirat hæc febris tractatio cum dysenterix secunda indicatione. Facile itaque erit ita ordinare remedia, vt dysenterix ac feбри æque conue-

conueniant. Sed quum hic ordiri febris tractationem nimis longum esset, excusatus ero, si hoc labore hic supersedeam, & omnium præceptorum ac cautelarum in febris huiusmodi curatione necessariarum obseruationem, ex proprio loco petendam, medico dysenteriam cum tali febre complicatam curaturo commendem.

§. XXXV.

*Judicium de
quibusdam
sic dictis spe-
cificis.*

Superest, vt censum instituamus quorundam remediorum, quæ præter reliqua exserto digito monstrantur & commendantur a quibusdam auctoribus non proletariis, sed senatus medici proceribus. Fere specificorum nomine ornantur, quum pleraque tamen facile reuocari ad classes ordinarias remediorum possint, & conspicuum sit vel demulcendo & incrassando aborbendoque agere, vel plus minus adstringendo. Sic priapus cerui, ceti, tauri, si rasura eorum committatur decoctioni vt vehiculis potionum aut emulsionum seruiat, parum superabit gelatinam cornu cerui, eboris, aut taurocollam vel ichthyocollam, quæ superius laudauimus. In puluere dari quidam præcipiunt ad drachmam vnam. Non potest non talis puluis, in locum calidum & humidum delatus, inflari & auferere, moleque sua aucta imbibere multum aeris & halituosi, vt hoc pacto facilius per intestina ad exitum deuoluatur: vnde accedet ad fructum, quem ab incrassantibus & inuoluentibus expectandum commendauimus. Aliqui etiam excrementa canum alba, quæ ossium digestorum reliquæ sunt, valde commendant. Abominabile remedium elegans medicus facile permittet illis, qui hominis dignitatem non iusto pretio allimare didicerunt, ipse vero contentus erit cornu cerui decoctione emollitum & mucilaginis parte orbatum, sicque porosum redditum: quod in quouis affectu, vbi halituosa miasmata inuoluere oportet, egregi-

egregium esse & experientia credo & insigni commendationi, quæ legitur *Miscell. Acad. N. C. Dec. 1. Anni VI. p. 186.* Hepar serpentum exsiccatum & in pulvere datum, ut & sanguis exsiccatu variorum animalium & in pulvere exhibitus, affequuntur effectum priaporum de quibus antea dicebamus.

§. XXXVI.

Inter dysenteria remedia a multis multum tribuitur nuci moschata. PAVLVVS de SORBAIT medicus Viennensis *operum pag. 417.* ita scribit: *observauimus quosdam solo usu, sed frequentissimo, nucis moschata dysenteria fuisse liberatos.* Enimuero infidum esse remedium docere potest casus, quem ab Excell. D. D. SCHVLZE mecum communicatum, exhibeo. Illustrissima quædam femina secum habebat cognatam sex vel septem annorum, quæ dysenteria satis maligna corripiebatur. Toto morbi tempore pro tenerrimo in hanc ægotam amore saluti eius assiduo inuigilabat, neque umquam ab ea discedebat. Quum se eodem malo correptam sentiret, tam large nucem moschatam ingerebat, ut breui tempore non pauciores duodecim consumeret. Sic suppressa magis quam percurata dysenteria tandem tamen erumpebat. Scilicet febris eam corripiebatur maligna, quæ mox primis diebus purpura alba & petechiis prodeuntibus malum ominabatur, quod & superueniebat satis tempestiue prorumpentibus deiectionibus crebris torminosis, sub quorum vigore omnia, quæ in cute exstabant, tam exanthemata, quam ecchymata retrocedebant, & optima femina magno suorum luctu vitæ huic eripiebatur. Ex quo discimus non satis fidum morbi huius præsidium a nuce moschata expectari.

§. XXXVII.

Crystallum montanam præparatam, smaragdumque aliqui laudant, tamquam sacram anchoram: alii florem ferri

*Inspecie de
N. M.*

*Crystallo
montana,
Sciria-*

*smaragdo,
flore ferri &
adamante.*

Stiriacum: rursus alii adamantem tenuissime pulverisatum. Non video quid medicum cogar ad tam dura & mensuris nostris inuisita, vix omnibus etiam parabilia, progredi, quum prostant satis multa alia. Adamantem medicus prudens etiam propterea negliget, ne calumniæ pateat, si quid sinistrum euenerit, quum a magnis viris catalogo venenorum & dysenterix grauissimis causis, insertus sit. Crystallum montanam ob stanni consortium aliqui reddunt suspectam: flos ferri ad eius naturam proxime accedit, sed martialis naturæ est: quibus sunt vires adstringentes; sed his non opus est, ubi adstrictionis penus satis adesse conspicimus.

§. XXXVIII.

*Denique de
Simaruba.*

Venio tandem ad nuperrime commendatum specificum antidyentericum, corticem arboris Cayennæ, *Simaruba* dictum, de quo ex *Commerc. litterario physico-medico Norimbergensi* ad me peruenit notitia, ex duorum Gallorum scriptis exhibita. Alter est vir Cl. Dom. JVSSEV, qui ad Regiam scientiarum Academiam de hoc remedio, quod sub nomine *Maceris* notum fuisse veteribus existimat Anno 1729. retulit: alter equestri dignitate conspicuus Dom. des MARCHAIS, qui commentarios de suis itineribus in Guineam, Cayennam vicinasque insulas susceptis ante hos tres annos publici iuris fecit. Refert autem Dom. JVSSEV corticem hunc similem esse tiliaceo, subamarum, aqua decoctum illam reddere albam, magis quam fit in aliis decoctionibus, spumidam & altius in vase ascendentem. Corticis drachmas duas in aquæ heminis tribus esse decoquendas, donec quarta pars tantum supersit, quæ in tres cyathos diuidenda iustam remedii dosin constituit. Effectum huius remedii perpetuum ac constantem prædicat in dysenteriis pertinacibus, fluxibusque biliosis, & sanguinolentis, qui fere omnes tertio aut sexto cyatho hau-
sto

sto gradum sistant. Nullam euacuationem sursum aut deorsum insequi; urinam maiori quantitate reddi, magisque coloratam, atque in nonnullis subiectis copiosos saperuenire sudores. Utile esse ante specifici usum generalia præmittere, &, ubi opus est, primas vias expurgare. Posse etiam corticem radula comminutum ad grana XII. aut XX. cum iuseculo assumi. Indos eundem cum pauxillo lactis acidi exhibere,

§. XXXIX.

Subiungemus, quæ ex laudati Equitis libro exhibentur, in compendiolum redacta. Describit arborem, quam amaritam dici memorat. Ad dysenteriam curandam vel corticem radici detractum, vel ipsam radicem adhiberi. In puluerem, quam fieri potest, tenuissimum radendo redigi, sicque comminuti grana XX. affusa non multa aqua per X. vel XII. horas super fauillis digeri, tumque ægroto, in quo prius sanguis per venæ sectionem minutus & aluus purgata est, exhibetur infusio cum omni puluere. Decumbat ille lecto, seque quantum fieri potest, in calore contineat. Vomitus non subsequitur. Altero die idem medicamentum exhibeatur. Nutriatur æger iusculis, cibis eupeptis, aslis, quantitate modica oblatis. Vinum rubrum sed probe dilutum conceditur potui. Grauius pertinacem esse oportet morbum, valdeque inveteratum, qui non sexies assumta medicina deuictus sit. Disuadet auctor omnem alium exhibendi modum, & tanquam vates prædicat fore ut medicamentum in Europa pollicitationem destituat, si pro more nostratum essentia vel extracta inde fiant, aut cum aliis coniunctum exhibeatur. Hinc enim fieri ut optima remedia, quæ inter Indos efficacissima sunt, in Europa mox negligantur & obsolescant,

*Alia historia
Simarubæ.*

§. XL.

Prudens monitum generosissimi equitis æqui bonique *Differentia*
E 2 *consuli-*

*dysenteria
Cayennensis
& nostræ.*

consultimus. Sed cum venia eius quærimus, an illa dysenteria, cui apud ludos tam certa efficacia succurrunt, sit eadem, quæ apud Europæos nostros deprehenditur. Ut dubitemus ipsemet relatione sua efficit. Scribit in hunc sensum: Pessimus est omnium morbus dysentericus, qui nullo temporis, quodcumque sit, discrimine habito nostrates Europæos occupat, febrium intermittentium tergo inharere solitus. Causam habet immodicum usum fructuum huius regni; neque raro subsequitur nimiam aquarum, tam fontium, quam fluuiorum, sitis compescendæ causâ ingurgitationem: maxime tamen ex intemperanti aquarum, quas vitæ vocant, liquorumque spirituolorum usu contrahitur. In hac descriptione morbi istud notandum, quod dysenteria Cayennensis nullum certum tempus seruat, adeoque non habet causam popularem: quod intemperantiam potissimum, & errores diæteticos subsequitur; quum Europæ cum intemperantibus etiam temperatissimos aggrediatur, rarissimeque alio quam tempore supra descripto grassetur, & non tam subsequatur febres intermittentes, quam præcedit exanthematicas. Opro quidem ac vehementer cupio Simamrubam dysentericis in Europa plurimum prodesse; magnopere tamen vereor ut spem factam sustinere valeat.

§. XLI.

Clausula.

Atque hæc nunc sufficiant de dysenteria dicta. Beneuolum lectorem rogo velit primitias has nostras æqui bonique consulere, suoque fauore supplere, quod a me minus vel recte vel sufficienter dictum existimabit. DEVM autem rogo velit conatibus meis practicis fauere, ut plurimis prodesse valeant.

F I N I S.

CLARISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

PRÆSES.

MEdendi artem ob fallacem experientiam
& judicandi difficultatem neque minus
ob præcipitem occasionem periculosam
esse, ipse Hippocrates statim in limine
aphorismorum aperte confiteri non veretur. Quam-
vis vero post ejus tempora salutaris hæc disciplina pau-
lo altius & majori studio agitata fuerit, & per tot egre-
gia in anatomicis, physicis, & chymicis inventa magnum
teperit incrementum; nihilo minus adhuc & sæpius cum
animi dolore animadvertimus, plurimos Medicorum,
in scios tamen, & præter omnem intentionem atque opi-
nionem, in gravioribus morbis plus subinde nocere,
quam prodesse. Cujus rei plures mihi suppetunt causæ:
Primum quod in hoc fonte præjudicio plurimi hæreant,
ea quæ semel & iterum in morbo quodam curando pro-
fuerunt, aliis eodem affectu laborantibus nocere non
posse: deinde quod per pauci intelligant, vires remedio-
rum non esse absolutas, sed conditionatas & relativas,
adeoque naturas ægrotantium, ratione imbecillitatis, vi-
tium, ætatis, structuræ corporis, & habitus animi, consue-
tudinis, vitæ generis, cæli, anni temporum, non probe in-

vicem discernant; neque attendant, quod complura
sint in humano corpore, quæ optimorum etiam præsidio-
rum vires augere, imminuere, mutare, atque etiam per-
vertere possint. Tum accedit etiam illud: quod ætioris
indolis remediis, quorum legitimus usus magnam de-
siderat prudentiam, utantur, ubi tota curatio blandio-
ribus & naturæ amicis, & maxime beneficio temporis &
naturæ roboris absolvi posset; postremo denique, quod
multitudine remediorum utantur, eaque citra rationem
sapius mutare non vereantur. Ex quibus omnibus satis
liquido intelligitur, medendi scientiam non tam facilem
& opere expeditam esse, atque intra tam breve temporis
spatium, uti quorundam pessima est opinio, addisci posse;
sed potius firma & rata hæc mihi constat sententia: Me-
dicum per totum vitæ tempus debere esse studiosum, h. e.
continuis observationibus & meditationibus in artis
exercitio indulgendo & insistendo se reddere debere per-
fectiorem. Laudo itaque & insigniter approbo eorum,
qui sacris hæc se manciparunt, instituta, quando non
per unum vel duos, sed per plures annos in Academiis
agunt, & saluberrima præcepta a peritia & doctrina in-
signibus viris diligenter hauriunt. Quo nomine Tibi
Clarissime Dne. Candidate etiam gratulandum esse
existimo, quod per quinque continuos annos magna &
laudatissima industria nostris & aliorum doctissimorum
virorum institutionibus interfueris, & nihil prætermi-
seris, quod ad solidam in arte nostra eruditionem com-
pa-

parandam ullo modo pertinet. Hinc spe alor ac sustentor indubia, fore ut divina ulterius adspirante gratia ex studiis Tuis laudatissimis cum singulari morum modestia & honestate junctis, & respublica Medica & miseri agrotantes ac patria fructus expectare ac repetere possint exoptatissimos. Quod faxit divinum Numen, Tibique omnia prospera & bona, & auspicatos in artis exercitio nunquam non successus largiatur. Vale. Dab. Hal. d. I. Maji 1734.

NOBILISSIMO DOCTISSIMOQUE
DN. ANDREÆ SOTERIO

CIVI ET AMICO SVAVISSIMO

S. E. O. D.

MARTINVS SCHMEIZEL

Sac. Reg. Maj. Prussicæ a Consiliis Aulicis, Juris
Publici ac Historiarum Profess. Publ.
Ordinarius.

EXitus acta probant! sic ego cum Poeta ut TE, Candidate Doctissimæ, alloquar, haud unam penes me causam esse sentio: hoc enim demum laudis est, rei alicujus implere mensuram & hominum oculis exponere in fine, quod sub initium aut anceps visum, aut natura rei sui exigente, latere saltem debuit. Quinquennium est, Amice suavissime, ex quo hanc toto urbe celebratissimam musarum

sc-

sedem ingressus es; quod temporis intervallum ita re-
vera collocasti. ut exitus jam clare satis comprobet,
TE non inerti ac ingloriosa ratione vitam transe-
gisse, sed ea industria & laudabili impetu studiis incu-
buisse, quo ingenia ad laudem & virtutem erecta ferri
agique assolent. Equidem multi in arte illa salutari
operam navant, ejusque doctrinas animo complecti ni-
tuntur; verum quia idonea manu ductione destituti sunt,
a veris fontibus aberrantes, e lacunis & ineptiarum sor-
dibus hauriunt, quicquid hauriunt; insuper, quia nulla
imbuti Philosophiæ scientia, præsertim ea, quæ rerum
naturæ aliam causam persequitur, & in demonstrationibus
versatur, in cortice hæere numerumque circumfora-
neorum adaugere coguntur, maximo cum sui tum a-
liorum discrimine & detrimento. Longe aliter TV,
Amicæ charissime, in studiorum curriculo versatus es,
qui Doctores Prytanei nostri toto orbe celeberrimis
usus, solidis medicinae fundamentis innutritus es lu-
culenter; satur proinde bonis & genuinis medicinae
doctrinis jure cathedram ascendis, publicumque eru-
ditionis Tuae specimen profers. Gratulor itaque pro-
meritos exinde honores, Deumque altissimum precor, ut
iter, quod ad patrios lares ingrederis, illo duce, comite
fortuna emetiri, patriæque saluus & sospes redditus,
per multos annos publico prodesse uberrimosque fru-
ctus laborum deportare queas. Vale ac memor nostri
ex voto omnia age. In Academia Fridericiana A.O.R.
MDCCXXXIV. ipsis Kal. Maj. NO.

NOBILISSIMO ET DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

IO. HENR. SCHVLZE, D. & Pr. P. O.

Etsi aliquantulum occupatus, non possum tamen, quin TIBI, ad honores Doctorales, post editum specimen inaugurale, progressuro, gratuler, quantumque feliciter confecto academicorum studiorum curriculo tuo gaudeam, paucis verbis exponam. Non passus fuisti, quanto tempore TE cognoui, ut quisquam esset, qui TE vel assiduitate vel modestia vinceret. Non solum praelectionibus frequentissime adfuisi, verum etiam studiosissime inseruisti illis, qui in palestra disputatoria ad differendum TE inuitauerant: probe memor hunc maxime locum esse, quo deceat ingenii ac iudicii vires explicare, seseque preparare illi pro laurea impetranda certamini, quod medico futuro subeundum est, si moribus maiorum bonisque legibus cupit satisfacere. Neque his acquieuisi, quae scientiam augent & facundiam, verum quoque diligentissime memor fuisti omnia discenda esse medico, ut exercere possit, & artis documenta dare in agrotantium salute reparanda. Non itaque graue duxisti pauperculis hominibus, morbo quodam afflictis, operam nauare, quid patientur exquirere, eisque medicinam, quam praecipuos optinam indicauerant, elargiri: ut effectibus
F earum

erum obseruatis tanto magis proficeres. Ita comparatum TE quantum profeceris numquam pœnitebit: certoque ominor fore, vt patria in TE acceptura sit virum, cui salutis suæ curam tuto quisque possit committere. Superest, vt prosperrimos TIBI successus, & omnium generis felicitatem, discessuro appreccr, nostrique memoriam commendem. Vale. a. d. I. Maji
M D C C X X X I I I I.

Quantus apud Medicos sit Celsus cuique patebit,
Zwinger cum merito numinis instar habet:
Quæ scriptis etenim doctis monumenta reliquit
Ingenii fœtum dixeris esse Jovis.
Cujus in articulis oracula sacra leguntur;
Omnia nam clare, quæ latere, docent.
Hinc excelsa nimis Tua laus Doctissime Celse
Teque piis votis Turba Togata colit:
Non Tua, qui Celsi sanctissima templa frequentas
Ac excelsa studes laus minor esse potest.
Assecla qui Celsi genuinus es atque peritus,
Candide SOTERI, par tibi palma viret.
Namque salutare membris adhibere medelas
Edoctus medicam cui libet addis opem.
Perge Tibi praxin amplam precor atque secundam;
Succedant manibus prospera quæque Tuis.

*Hæc in honorem Clarissimi Nobilissimique Dni
Doctorandi tenui avena fundebat*

DANIEL FRONIVS.

Nobili-

Nobilibus titulis, *Illustris Doctor*, honorem,
Quem capis, ornarem, *Decus* admirabile nostri
Ac *Lumen* seculi: sed splendidiora videbor
Lumina purpureo verbis superaddere velle
Phoebo, qui toto splendet nitidissimus orbi.
Indolis ergo TVAE studiosis omnibus vnum
Exponam nomen; SOTERIVS Alme, vocaris.
O pulchrum nomen! diuinus origine DOCTOR,
Sedibus aetheriis *nomen* traxisse videris,
Quum TE *seruandum* diuina propago crearit,
Ac *seruaturum* patriae nunc mittat *Apollo*.
Seruaturus abi *seruans* quae parta labore
Seruatusque nouum teneas *Nomenque Decusque*.

*Paucula haec Clarissimo & Doctissimo Dn. Doctoran-
do Amicorum optimo gratulabundus adiecit*

SAMVEL de DRAVTH,
Corona - Transiluanus, M. C.

Haec, SOTERE, TIBI sinceri pignus amoris,
Imparibus scribo verba ligata modis.
Accipias isthaec subitis properata lituris,
Tempore quo praesens nulla Camaena fuit,
Quae mihi comta satis praebere verba loquenti,
Materia vires exsuperante meas.
Haud ignota loquor: dant ardua praemia Musae
Nunc bene pro meritis, DOCTOR amice TIBI.
Digna corona micat TIBI nunc doctissime DOCTOR,
Quo labor & virtus praemia digna ferant.
Splendeat hinc orbi Tua laus: Tua fulgeat urbi
Virtus, succedant prospera quaeque precor.
Nestoreos viuas annos, patriamque decores,
Alter & HIPPOCRATES qua patet orbis eas.

Qua patet orbis eās : sit mens sit amica voluntās
Vt TVA grata mihi, sic mea grata TIBI.
Hanc ego, seu ferar extremos vagus exul ad Indos,
Seu mihi dent certum fata benigna locum,
Ex studiis ortam melioribus, auspice Christo
Dum mihi servabo, vita superstes erit.

Sic Soterio Suo gratulabatur sincerus

JOANN. WALLASKAY,
Neogr. Pestensis Pannonus,

Qualis & esse jubes, & eris, qualisque futurus
Testatur nomen mens generosa TVVM.
Non tam de fieri, facto quam de TIBI grator,
Facta creata ferent munera, docta TVA,
Perge bonis avibus : SOTERIA multa sequentur
Commisiss curæ consilioque TVO.
TV gratus venies (venias redeundo superstes)
Vt Patriæ Doctor, sic mihi junctus amor.

*Quod levissimum distichorum Quadrum aspirandis
honoribus Nobilissimi Doctissimi que Dn. Can-
didati Contubernalis sui in curriculo academi-
co quondam assumatissimi fugitivo calamo gra-
tulabundus adjicere voluit*

INTEGERRIMÆ SINCERITATIS
CULTOR.

Inclutus Aesonides natam seduxit Aëta,
Venit & auraræ vellere diues ouis.
Ardua præcipitis visendo Cholchidis arua,
Medeam vexit Phaside Puppe noua.

Sic

Sic noua per duros exercens membra labores,
Tandem magnanimus pramia læta capit.
Optime SOTERI! Tua cum Jasonis adæquo,
Ausa, Tuum merito nectit Oliua caput.
Numinis auxilio rutilum velut alter Jason
Vellus habes, veniat cara Medea breui.

*Ita applaudebat & gratulabatur Domino Can-
didato Doct. Amico suauissimo*

MICHAEL ERHARDVS HANER,

Transilv. Medic. & Phil. Cult.

Christus ubi *Andream* Galilæo in littore vidit
Squamigeros inter pandere lina greges.
Protinus affuetis excendere iussit ab undis
Et nova cœlesti sub duce signa sequi.
Audiit *Andreas*, piscesque repente ratesque
Et falliditæ lina reliquit aquæ.
Præstat id *Andreas* Halam cum laude relinquens
Omnibus instructus, quæ *Stagirita* docet.
Plus quam Cecropiis *Doctor* bene *Doctus* Athenis
Nunc offert patriis, quæ sibi parta, focis.
Gratulor ergo novos *Clarissime Doctor* honores,
Et precor, ut patriam sanus adire queas.

*Pignus amoris impetratis summis Clarissimi Dni
Doctorandi Honoribus adjectum a*

J. G. de BAUSNERN,

Equite Transilvano.

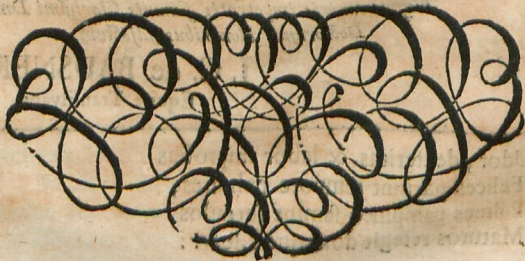
SUdor, dexteritas & labor improbus
Felices pariunt tempore palmites,
Palmes pampineo semine furculos
Maturus retegat donaque Liberi :

Sic

Sic occulta diu gemma sub æquore
Idaspæa manet, clausa sepulcraque
Terra visceribus minera cernitur.
Sed quid cura, labor cum studio facit?
Mortales vegeti dona maris rubri
Nunc collecta vehunt, arva metallica
Nunc rastris fodiunt atque ligonibus.
Numquid plura loquar? dotibus inelytum,
Hæc si scire cupis, cerne SOTERIVM,
Fœtus ingenii qui vehit integri
Occultumque diu Chrysolitum gerit,
Quæ, si pro meritis præmia necerem,
Divinum Medicum non male dicerem.
Sed sol quid radiis indiget exteris?
Clarus luce sua splendet in æthere
Quâpropter querulo gutture gratulor,
Ac exulto Tuis lætus Honoribus:
Sis felix Patriæ Sidus & Optimum.

*Accipe Fautor Honoratissime Mnemosynon amoris, quod
ponit Clarissimi Tui Nominis Observantissimus*

BRUCKNER

DA A 6545

ULB Halle 3
003 105 768

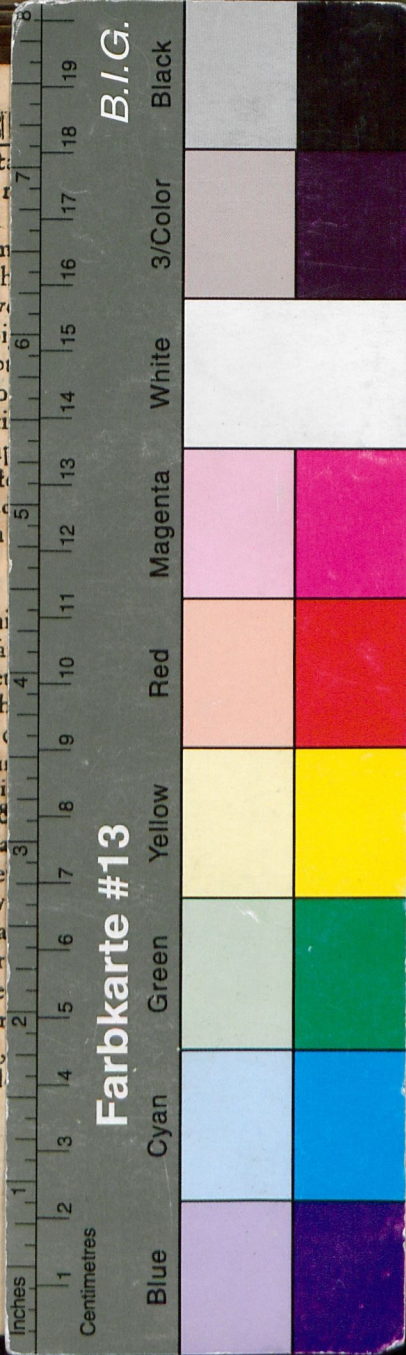

Sb.

VD 18

VD 17

39.

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
DYSENTERIA

QVAM
FAVENTE SVMMO NVMINE
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
PRÆSIDE
DN. FRIDERICO HOFFMANNO
ACADEMIÆ ET ORDINIS MEDICORVM SENIORE
ET h. r. DECANO

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
MORE MAIORVM RITE CAPESSENDIS

Ad d. Maji MDCCXXXIV.

PVBLCO ERVDITORVM EXAMINI
SVBICIT

AVCTOR
ANDREAS SOTERIVS
CIBINIO-TRANSILVANVS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ
Typis IOH. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.